

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. ~ Egyes szám ára 50 fillér. ~

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium I
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetésdíjat.

Tartsuk fenn a rendet!

Országos politikával s különösen pártpoliti-
kával ez a lap nem foglalkozik. De hiszen po-
litikai pártoskodásnak a mostani viszonyok kö-
zött általában sincs helye. Nincs azon ma már
mit okoskodni, helyes volt-e a béke és Magyar-
ország függetlensége érdekében a forradalom út-
jára lépni. Nincs magyar ember, aki ne óhajtaná
magyar hazánknak teljes függetlenségét és min-
den idegen uralomtól mentességét és nincs ma-
gyar református, ki nemzetünk és egyházunk
történetének ismerete mellett ne kívánná a lehető
legnagyobb szabadságot és a kormányzásban a
népuralmi elvek minél nagyobb fokú érvénye-
sülését.

Am a szabadság rend nélkül nem állhat
meg s ha igaz, hogy a rend jog címével sokszor
megnyirbálták a szabadságot, ép úgy igaz, hogy
a rend hiánya a szabadságnak is mindig sír-
ját ásta.

A mostani magyar kormány, mely kétség-
beejtően nehéz időkben állott az ügyek élére s
melyet a magyar szabadság biztosítására szinte
ember feletti feladatok terhelnek, aligha láthat
maga előtt sürgetőbb tenni valót, mint a szük-
séges rend megszilárdítását. Ha ez nem sikerülne:
vége volna a szabadságnak is.

Azért kötelességünk mindnyájunknak s ki-
vált azoknak, kik a néppel érintkezve, annak
irányítói lehetnek, lelkészeknek, tanítóknak s ál-
talanban egyházi előjáróknak, készséggel és buz-
gón támogatni a kormányzatot nehéz munkájá-
ban. Bírálni való bizonyára van és lesz most is;
gyarlóságok, tévedések, elnézések, tárgyi és sze-
mélyi igazságtalanságok fordulnak elő most is,
mint mindig, míg csak emberek intézik sorsun-
kat. De a bírálatot halasszuk jobb időkre, a bán-
talmakat felejtsük el, a panaszkodással később
is ráérünk: most fogjunk mindnyájan össze s ne
csak prédikálással, de jó példaadással is mutas-

suk meg, hogy a szabadságot megérdemelni s a
szabadság megtartásáért önként engedelmeskedni
is tudunk.

Különösen nekünk magyar reformátusoknak
kötelességünk a jó példával elől járni. Minket a
megnyert magyar szabadság elvesztése nemcsak
magyarságunkban, de vallásunkban, egyházunk
szabadságában és egyházunk intézményeinek
fennmaradásában is a legborzasztóbb veszedel-
mekkel sújthat. Ki ne tudná, hogy minden ön-
kényuralom — mely a szabadság elnyomásának
következése — a mi szabadságra épített és sza-
badságszerető egyházunknak kíméletlen ellensége
szokott lenni.

Kivált ha az ilyen uralom nem is magyar.
Tudjuk, hogy a legutóbbi szabadságharcunk le-
veretése után következett abszolút uralom fel-
világosodott abszolutizmus volt. Bach maga ere-
detileg forradalmár s a Thun-féle pátens állami
támogatást helyezett kilátásba a protestáns egy-
házaknak. S azt is tudjuk, mit és mennyit kel-
lett e felvilágosodott, de abszolút és idegen ura-
lom alatt szenvedni magyar protestáns egyhá-
zainknak.

Most a jó rend felbomlása azzal a vesze-
delemmel is járhat, hogy a körülöttünk levő el-
lenséges hajlandóságú nemzetek járma alá ke-
rülnek magyar véreink is. A közt a huszonhat
magyar vármegye közt, melyre a románok as-
pirálnak, ott van nemcsak Máramaros és Ugocsa,
de a három egyházmegyénket magában foglaló
Szatmár, úgyszintén Bihar, mellyel és Araddal
négy egyházmegyénk kerülne idegen uralom alá.
Mivel pedig békésbányai egyházmegyénk nagy
területe két felől is veszélyeztetve van s mivel
Bereg is számot tartanak: tizennégy egyház-
megyénk közül mindössze négy maradna olyan,
melynek területe az eddig bejelentett idegen
igények szerint Magyarország földén maradna.

Mit jelentene ez, én édes magyar refor-
mátus véreim! Tudjátok remélni, hogy a mi

kulturánk, mely csak magyar kultúra tud lenni, zavartalanul fennmaradhat és fejlődhetik román, szerb, cseh, görög keleti és római katolikus államalakulatban? Tudjátok remélni, hogy szétszakgatottan tudunk fizetni magyar papot, magyar tanítót?

Magyar papok, magyar tanítók! Ha — amit nem hiszek — magyar hazánk, magyar nemzetünk sorsa nem lelkesítene összetartásra, lelkesítsen, buzdítson a magatok és családok sorsa! Mi lesz veletek, mi lesz gyermekeitekkel, ha elvesztitek az édes magyar haza élvezett támogatását? Mi lesz a sorsotok, ha a foglaló ellenséges hatalom elvonja tőletek a fizetést, vagy éppen megszünteti, mint az új alakulásban feleslegest, állásaitokat?

Tartsunk össze, magyar reformátusok. Adjuk meg a módot jól ismert és kipróbált vezetőinknek arra, hogy számban nagy, érzésben egységes magyar reformátusság nevében kellő tekintéllyel léphessenek föl minden eshetőséggel szemben. A legutóbbi évtizedek bizonyosságot adtak arról, hogy egyetértéssel nagy eredményeket tudunk elérni szellemi fejlődés úgy, mint anyagi boldogulás terén. Bízunk azokban, kik eddig jó úton vezettek. Ne engedjük magunk közt sem a jó rendet felbomlani.

Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur.

Kun Béla.

Egyház

Lelkészképzésünk.

Lapunk ezidei évfolyamában több cikk jelent meg egyházunk egyik életbevágó kérdéséről: a lelkészképzésről. A cikkeket megjegyzés nélkül közöltem, bár voltak bennök, itt-ott, olyan pontok, amelyeket csak a legnagyobb önmegtartóztatással lehetett momentán hallgatással mellőzöm. De tettem ezt azért, mert vártam az őszi egyházkerületi közgyűlésnek a határozatát, amely a lelkészképzés ideiglenes javítását célzó részletekbe hatolóan kidolgozott előterjesztésem alapján ebben a kérdésben irányt jelölően döntött volna. Ez már az idén nem történik meg. Így a kollégiumi igazgatótanács egyhangúlag elfogadott határozati javaslatának figyelmen kívül hagyásával a jelenlegi debreczeni helyzet ismerete alapján néhány megjegyzést teszek az év folyamán megjelent cikkeken foglalt gondolatokra, indítványokra, ötletekre, keresvén a kérdésnek egyházunk javát munkáló megoldását.

A lelkészképzés az a szellemi és erkölcsi nevelési folyamat, amelynek tartama alatt az illető ifjú emberből lelkész képződik. Az intenzív lelkészképzés

ideje szerintem az az időszak, amely a theológiára való beíratkozástól a parókiába való beköszönő beszéd tartásáig terjed. A lelkészképzés célja pedig az, hogy az ifjú ez alatt az idő alatt úgy elméletileg, mint gyakorlatilag minél nagyobb mértékben megkapja azt a kiképzést, amelyre neki lelkészi működése alatt szüksége lesz. Az ilyen értelemben vett lelkészképzésben természetesen benne van a lelkésznevelés is.

Jelenlegi lelkészképzésünk nem felel meg a kívánalmaknak (281. lap, II. hasáb) sem elméletileg, sem gyakorlatilag. Hallunk is ellene panaszt eleget, illetékes és illetéktelen részről egyaránt. Nem megfelelő az *elméleti kiképzés*, mert a theologiai tanulmányozás ideje alatt a konventi tanterv által megállapított sok tanóra elébe vág az önképzés által intenzívvé válható tudományos foglalkozásnak. A tény ugyanis ma Debreczenben az, hogy a konventi tanterv által megkívánt minimális heti 30 órához hozzá kell számítanunk az önképző és más ifjúsági körökben való forgolódásra megkívántató legalább heti 6 órát (a Kántus maga 5 gyakorló órát kíván), úgyszintén hozzá kell vennünk azt, hogy szegény tanítványaink létfenntartásukért naponként átlag másfél órát korrepetálnak apróbb növendékekkel (heti 9 óra); összesen tehát minimum heti 45 óra, napi átlagban 8 óra az a szellemi teher, amely a tanév folyamán hallgatóinkra nehezedik. Ilyen tanterv mellett a dolgozni szerető és akaró tehetséges diákságunk tönkre megy, a többi pedig, sokat hallván, semmitem tart meg.

Az, hogy az egyetemi órákon túl a lelkészképzőintézet újabb terhet róna a hallgatóságra (382. I.), többektől hallott, de merőben téves információ alapján valótlán nézet, mert a lelkészképzőintézet csakis azokat az órákat teszi kötelezővé a hallgatókra, amelyeket a konventi tanterv kötelezőkül megkíván s amelyeket az egyetemen meg nem kapnak (pl. a keresztyénség történelme a reformációig, ének, modern nyelv stb.) s viszont ezek az órák, éppen mivel az egyetemen elő nem adott tárgyak pótlására szolgálnak, nem lehetnek tisztán szemináriumi jellegűek, hanem gyakorlati vonatkozásuk mellett tudományos előadások.

Nem lehet érthetetlen dolog, hogy nagy elfoglaltságú s egész héten lekötött diákjainknak alig jut idejük a vasárnap délelőtti templomba járás mellett a *gyakorlati kiképzés* elsajátítására és így egyetlen szabad délutánjukon csak nagy ritkán mennek el a Kossuth-utcai vallásos estélyre (382. I.); egészen természetes az is, hogy sohasem volt még egyikőjük sem a diakonissza-otthon pénteki bibliai óráján, mert azzal úgy vannak, mint ahogy az ezezusiak voltak a Szentlélekkel (ACs 19.). S mivel Debreczenben a keresztesítés a templomokban a reggeli istentisztelet végén van, amikor a theologusok tanórán hallgatnak,

a konfirmáció pedig a pünkössti szünettel határos: még az is megtörténhetik, hogy akad olyan negyed-éves hittangallgató, aki ilyeneket egyáltalán nem látott (382 I), aminthogy ezeket, úgyszintén a beteglátogatásnak és a betegeknek az úrvacsora kiszolgáltatásának módját (382 I.), mint segédlelkészeknek kell megismerniök főnökeik vezetése mellett, nem pedig az iskolában. Az elméletet a cura pastoralisra és liturgiára vonatkozólag bizonyára megtanulják az egyetemen) s ha valaki nem tanulja meg, azért nyilván nem a professzor, hanem a mulasztó hallgató a hibás) s e négy év elméleti megalapozás után éppen arra való a kápláni esztendő sorozata, hogy a lelkész főnök a segédlelkész szolgatársát a gyakorlat minden ágába bevezesse. Az a körülmény pedig, hogy különböző s nem egyszer rajtuk kívül álló okok miatt a „tapasztalat szerint káplán és főnöke között nem mindig olyan a viszony, minő fiú és atya között kívánatos“ (288 I), szintén egyik nem jelentéktelen oka annak, hogy a jelenlegi gyakorlati lelkészképzésünk nem olyan célirányos, mint amilyennek lenni kellene. Ezen a helyzeten azonban semmitsem változtatna az, ha a végleges orvoslásig a lelkészképzőintézet keretében egy-egy gyakorló lelkész szóhoz juthatna (382 I), mert hiszen ez csak még szaporítaná a különben is túlnagy heti óraszámot, esetleg pro nihilo.

Mit kellene hát cselekednünk?

Egyesek a római és görög kath. kispap-intézmény analogiájára meg akarják kezdeni a lelkészképzést már az érettségi előtt két évvel (9 II, 20 I, 288 I, 312 I, II, 382 I). N-n minden habozás nélkül behoznák ezt a nevelési módszert (20 I), míg Nagy István kisújszállási lelképásztor az internátust kívánja, mindamelllett nem éppen zárdai szervezettel (312 II.) Uray S. szintén helyesnek tartja a VII. és VIII. osztályosok kiválasztását és internátusi nevelését (382 I). Nem vitatkozom velök, csak hivatkozom a római kath. papok egyik legelőkelőbb folyóiratára, az Egyházi Közlönyre, amely egyik legújabb számában megállapítja, hogy a szemináriumi oktatási rendszer nem nevel az életre s a mai világban a „jó kispap“ nem lehet eszménye a papképzésnek.

Az egyetemi beiratkozással kezdődjék hát a lelkészképzés s annak első része, az *elméleti kiképzés* tartson négy évig. Ez alatt az idő alatt ne tanuljon mást a leendő lelkész, csak theológiát, esetleg még a filozófiának a theológiával legszorcsabb kapcsolatban levő ágait. A tudományos theologiai képzés az első kellék, mert a gyakorlati ismeretet megszerezheti az életben is, de az elméleti alapokat, ha az iskolából magával nem viszi, keservesen nélkülözi és nehezen pótolhatja később. S hogy az elméleti képzés túlságosan elvont ne legyen, normál állítanám fel Dunkmann professzor ama tételét, mely szerint se ne tanítsanak, se ne studirozzanak olyat,

ami közvetlen, vagy közvetett vonatkozásban nem áll a gyakorlati hivatással (374 I.). Helyet adnék tehát az apologetikának, szimbolikának s a dogmatikában a heidelbergi káté beható magyarázásának (330 I) stb. Végképen nem helyeslem azonban azt, hogy a theológián jogi ismereteket, gazdasági tantárgyakat, gyermekgyógyászatot (289), pomologiót, méhészetet és több effélet tegyenek kötelező tantárggyá, mert ezek egy néhány rátermett ifjúnál esetleg beválhatnának, de a legeslegtöbbször legfeljebb csak kontárt formálnának. Sokkal helyesebb volna ezek helyett arra törekedni, hogy a mai demokrata világ berendezkedésénél minden faluba jusson egy orvos; gyógyszerért ne kellessen öt kilométernél messzebbre menni s minden ezer lelkes faluban lenne egy gazdasági szakértő, aki ingyen tanácsokkal szolgálna a földművelés terén. A faluban ily módon elhelyezkedett új intelligenciának a régivel teljes egyetértésben kellene munkálni a község javát s azzal együtt az országét is.

Az elméleti képzésre szánt négy év alatt a *gyakorlati kiképzés* meglehetősen szűk körre szorítkoznék: szónoklási gyakorlat, legáció, helyi templomi szolgálat, a nyári gyakorlat (l. 282—1918. sz. egyházkerületi határozat) és így tovább. Ezekon kívül, ami a leglényegesebb, az internátusban lakó hallgatóknál a pater familias személyi ráhatására s egyéni nevelői irányítására ki kellene alakulni minden egyes ifjúban a lelképásztori léleknek; a léleknek, mely az ismeretek birtokában oda szánja magát az Úr szolgálatára. Bárcsak ilyen lelkeket tudnának formálni, nevelni internátusaink!

A gyakorlati kiképzés valódi része az elméleti kiképzés után jönne részint az e célt szolgáló s a helybeli lelkészek segítségét is igénybe vevő *lelkészképzőintézetben*, amely ma a helyzetből kifolyólag másnemű munkát is kénytelen végezni, részint pedig a *kápláni évek alatt* „a főnök házában, családjában körében szeretetteljes fogadtatás és bánás által“... (313 I) és minden egyházi munkásságukban a tapasztalatokban gazdag főnök példaadása és útmutatása által.

Ilyen lelkészképzés mellett egyházunkba jól képzett lelképásztorok kerülnek amennyiben hallgatóink nagyrésze olyan ifjakkól áll, akikre bizvást számíthatunk s akiktől a jövőben joggal sokat várhatunk — tehát legyünk bizodalommal s foglalatoskodjunk azokban, amik békességünkre, épülésünkre és Isten dicsőségére valók.

Erdős Károly.

Tárca

Az Apokalypsis és a csillagászat.

— Tudományos tréfa. —

Az itt alább rövidített alakban közölt cikket Morozov N. híres orosz tudós írta az Internacia Sci-

enca Revuo 1907. évfolyamának 238—250. lapjain s abból az esperanto nyelven írott ujságból fordította magyarra Török Péter debreczeni nyug. főgimn. tanár. A főcím a szerzőtől ered, az alcímet mi írtuk alá. A szerző ugyanis tudományos igazságot vél megállapítani, ám cikkének csak csillagászati része állhatja meg a helyét, theologiai, illetőleg irodalomtörténeti része — amint a cikk végén rámutatunk — egyáltalán nem.

„Millió ember olvasta már el az apokalypsis azon másfélezer év alatt, mely létrejövése óta elmúlt és valószínűleg senkinek sem jutott eszébe, hogy az abban említett apokalypsis állatokat az ég ama csillagzataival hasonlítsák össze, melyeknek a nevét viselik, az ókortól kezdve máig. Csak abból lehet ezt megmagyarázni, hogy a theologusoknak nem volt csillagászati ismeretük.

Én az elmúlt század 80-as éveinek az elején a Péter Pál erőd börtönében (mint politikai bűnös) voltam bezárva s ott mást nem kaptam olvasni, mint egy francia bibliát. Fiatalabb éveimben sokat foglalkoztam a csillagászattal. Megkapván a bibliát, azonnal elkezdtem olvasni és íme, már az apokalypsis első lapján egészen elcsudálkoztam az ott látott és olvasott képes beszéd szemmel látható csillagászati értelmén, dacára a hiányos, illetve hibás francia fordításnak. Az első csillagászati hely, mely az apokalypsis olvasásánál figyelmet megragadta, a 4. fejezetben van. Én a saját fordításom szerint a görögből idézem a megfelelő helyeket, mert a vallásos fordítások nem adnak megfelelő eszmét az eredetiről. A trón körül (most a Kasiopéja nevű csillagzat, régi neve: Thronus) volt 24 ülőhely (t. i. az égboltozat egyenes emelkedésének 24 része) és ezen ült 24 vén (az égboltozat egy nap fordulásának 24 órája), öltözve világos öltözetbe (az égboltozatnak kék színébe) és megkoronázva fent arany koronától (valószínűleg téves leírás a többes szám egyes szám helyett: a csillagos ég zenitjében volt ekkor az északi korona nevű csillagzat). És a trónusról villámlások, mennydörgések és hangok jöttek ki és vele szemben 7 tüzes szent lámpa égett (a nagy medve 7 csillaga, mely épen szembe van a Kassiopejával = Thronussal), a 7 szellem (a nagy medve régi neve: 7 lélek vagy szellem), melyek mindig Isten előtt vannak. A trónus körül pedig üvegtenger van (mennyboltozat), átlátszó, mint a kristály, és a tenger közepén és a trónus körül 4 állat (az évszakok 4 csillagzata), szemekkel teljesekek (az örökké fénylő csillagok) elől és hátul. Ezek közül az első (a mindent megevő ősz) hasonló az oroszlánhoz (az oroszlán csillagképe), a második a tápláló nyár, hasonló a borjuhoz (bika csillagzat), a harmadik (a mindent meggyilkoló tél) olyan arcú volt, mint egy ember (a nyílás csillagzat) és a negyedik állat (a tavasz) hasonló a repülő sashoz (a Pegazus szárnyas ló csillagzat).

És nekik mindegyiküknek egyenként 6—6 szárnya volt fent (a 6 szárnyalakú csik az égboltozat egyenes felemelkedése szerint, mert e négy csillagzat 24 meri-

diánnak felel meg, tehát mindegyiknek 6 órai meridián felel meg). És rajtuk belől és körülöttük telve voltak szemekkel (csillagokkal) és sem nappal, sem éjjel nem volt nyugalmuk, kiáltozván (csillámló pislogásukkal): szent, szent, szent a mi urunk, a mindenható Isten, az, aki volt, van és lesz“.

Valóban, mily szép bemutatása a csillagos égnek! Végső értelme tehát mind ennek ez: 4 évszak csillagzata dicsőíti Istent csillagjainak örökös csillagásával.

Elolvastván e helyet, tudnivágyólag kerestem más helyeket is, hasonló természetűeket és azonnal találtam még két hasonlót. Ezek közül az első a 12. fejezetben van: „És megjelent az égen (a felhők közül) egy új, nagy és gyönyörű jel: egy nő, öltözve a napba, lábai alatt a hold és feje felett 12 csillagból álló korona“. Ha nem csillagászati szempontból nézik ezt, ez a hely igen költöiesnek tűnik fel, habár egyszersmind igen különösnek. Egészen másként a mi szemünkben. Tudjuk, hogy az állatkör közepén van egy csillagzat, a szűz (virgo) és minden évben, mint tudjuk, a nap szeptember hónapban a szűz csillagzat alatt halad el és látni fogjuk, hogy ennek a helynek különösen határozott értelme van. A szerző vizsgálódása szeptember hónapban volt, mint azt a könyv más helye is bizonyítja, pl. hogy az időben ért meg a szőlő és arattatott le a búza. A 12 csillagból álló korona láthatólag a Berenice hajában levő csillagcsoportot jelzi, mely épen a szűz csillagzat feje felett van, mikor ez a meridiánon áthalad. Valóban e csillagzatban már szabad szemmel is 14 csillagot lehet megkülönböztetni, de e csillagzat határa a régi időkben nem volt oly pontosan meghatározva. A harmadik csillagászati hely nem kevésbé érdekes. A 14. fejezet elején beszél a szerző a juh felkeléséről (ἀρνίον = bárány), (a csillagzat neve: kos): „Feltekinték (t. i. az égre) és íme a juh áll a Sion hegy felett“ (Sion a héber nyelvben: nagy csomó követ, sír felett készített dombot, sírdombot jelent). Később első tekintetre igen különös dolgokat beszél el: „a tudást hozó (ἄγγελος jelentése a görög nyelvben tudást hozó), kinek hatalma van a tűz felett, kiment az oltárról, mialatt egy másik tudást hozó sarlóval tövéen elvágta a szőlőfürtöket és szétomlott a vér egész a lózabláig“. Ez a kifejezés első tekintetre képzelődésnek látszik. Különösen feltűnő a lózablák említése, holott lovakról egyáltalán nincs szó. De ha csillagászati szempontból tekintjük, egészen másnak látjuk. Midőn a kos csillagzat a Patmos horizontjában felkél, a szűznek már le kellett menni és vele együtt a napnak is, mely akkor a szűz csillagképben időzik. Nyugaton ez időben lemenőben volt a horizont alá a Bootas (ökörpásztor) csillagzat, melyet kezében sarlóval jelölnek. És mintegy a horizont szélén üti e pillanatban a földhöz a sarlót, ahol épen látható volt a valóban létező szőlőhegy. Az oltárcsillagzatnak épen e percben kellett lemenni délnyugaton és a „lózablá“ nevű csillagzat csoportja, mely a Kocsis-csillagzatban an, épen felkelni látszott a horizont alól észak felé.

Az esteli hajnalpírnak, a tűz és vér veres csikjának ily feltételek mellett szét kellett ömleni egész pontosan az oltár és a lózabla között, amint azt épen mondja szerző az idézett helyen. Ezeket tudva tehát az egészben nincs semmi különös. E hely csak költői leírása az ökörpásztor csillagzat lemenetelének a Patmos közelében levő szőlőskert felett és az esthajnal piros fényének a határa, amely minden évben így volt Patmosban szeptember vége felé, a mi évszámításunk első évszázadában.

De különösen érdekesnek mutatkozik ránk nézve csillagászati szempontból a 6. fejezet, mert a planéták abban leírt helyzete csillagászati pontossággal könnyen megmagyarázza, hogy a szerző észleléseit a 395. év szeptember hó 30-án tette (a Julián naptár szerint), sem egy nappal nem előbb, sem egy nappal nem később ennél az időpontnál.

Mindenekelőtt megjegyzem, hogy a régi asztrológoknál a planétákat igen gyakran, mint lovakat rajzolták le. Ennek oka valószínűleg az volt, hogy a csillagok között a helyzetük láthatóan ugrásszerűen történt. A földnek a nap körüli forgása következtében a külső bolygók pályája nekünk nem köralakúnak látszik, amilyenek valóban, hanem cik-cak, vagy másféle alakúnak. A bolygó eleinte gyorsan előre halad, azután megáll, még később visszafelé haladó mozgást mutat, azután megint megáll és újból előrehalad és így tovább. . . Ezért rajzolták a régiek a bolygókat lovaknak. . . Még egy fontos dolgot jegyzek meg a bolygókról. Tűzveres színe után a *Marst* a régiek *veres lóval* jelölték, a *Mercurt* amely csaknem sohasem volt látható, *sötét színűvel*, *Juppiter* és *Venust*, mint *világos* fehér lovakat, de hogy megkülönböztessük e kettőt egymástól, tudni kell, hogy Venus sohasem távozik messzebb a naptól, mint egy csillagzat távolsága. Ha tehát a nap a szűz csillagzatban van, Venusnak is abban a csillagzatban kell lenni, Juppiternek vagy az oroszlánban, vagy a mérlegben, vagy a skorpióban. Más csillagzatban nem lehet. *Saturnust* a régiek, mint *holthalovány* lovat ábrázolták. Talán mert Saturnus a halál istene volt.

Mikor én 1882-ben a Péter-páli börtönben olvasni kezdtem az apokalypsis 6. fejezetét, ezen előzetes tudással, nekem ez rendkívül jellemzőnek tűnt fel: mindezek az általam említett lovak azzal a megfelelő csillagzattal, mint lovasokkal voltak képlegesen előlűntetve. Íme ezen fejezet fordítása, amit én a görög nyelvből vettem; ismétlem, az asztrológiai helyek fordítása nem alkalmas vallásos kiadásokban. „És láttam, amint a bárány levette a 7 pecsétnek az elsőjét (azaz előlűnt a kos csillagzat felől való felhők közül láthatólag a nyilas csillagzata) és a 4 állat egyike (l. előbb) mondotta nekem, mintegy a mennydörgés hangján: menj és nézd! én megtekintém (a csillagok helyzetét) és íme azon helyen volt (csillagászati kiszámítás szerint) egy világos fehér ló (Juppiter) és a rajta ülőnek (a nyilas) kezijja volt és adaték neki korona (a déli korona csillag-

zata) és kiment a győzelmes, hogy győzzön. Mikor a bárány elvette a második pecsétet (vagyis a felhők közül kiszabadult a Perseus csillagzat), a második állat így szólott: menj és nézd! És elment oda, más oldalra egy tűzveres ló (Mars) és a rajta ülőnek megengedett, hogy eltávoztassa a békét a földről, hogy az emberek egymást megöljék, és adatott neki egy nagy kard.

Mikor a bárány elvette a 3. pecsétet (a mérleg csillagzatról), a 3. állat így szólott: menj és nézd! Én oda tekinték és íme azon a helyen volt a sötét színű ló (Mercurius) és a rajtaülőnek kezében egy mérleg (ζυγός = mérlegrúd, itt az ú. n. mérlegcsillag) és zúgást (szélzúgást?) hallottam a 4 állat között, ezt mondván (Mercuriushoz, a kereskező bolygójához): a gabona porciója egy-egy dénár és az árpának 3 napi porciója is egy dénár, de ne használj se olajat, se bort! (Ez azt mutatja, hogy akkor rossz volt az aratás, mert a gabona és árpa ezen ára azon időkhöz képest nagyon nagy volt. Az olaj- és bortermés jónak ígérkezett.)

Mikor a bárány elvette a 4. pecsétet (a Skorpió csillagzat lett láthatóvá), hallottam a 4 állat hangját, ezt mondván: menj és nézd! Én oda tekinték (az állatövi csillagoknak felhőkből megszabadult új helyére) és íme ott volt egy holthalovány ló (Saturnus a rosszat jelentő) és a ráemelkedőnek a neve volt a halál (Skorpió) és a földalatti ország, vagy birodalom követte őt (a nyilas, bak, vízöntő és a tengeri mélységek lakója, a halak) és adatott nekik hatalom: a föld negyedrésze (az általuk délkeletől fedett rész felett), hogy ott öldöskés az embereket karddal, éhséggel, döghalállal és földi vadállatok által.

Látjuk, hogy itt egészen pontosan le van írva a helyzete Marsnak, Juppiternek, Saturnusnak és Mercurnak.

Mindenütt az mondati, hogy a szerző ezen bolygók helyzetét a megfigyelés napján állítja, de sehöl sincs az mondva, hogy valamelyik jövő évben; tehát ha sikerül megállapítani, mikor voltak ezek a bolygók és csillagzatok az itt említett helyzetben, abból azt is meg lehet tudni, hogy melyik évben íratott az apokalypsis egész csillagászati pontossággal. Ha az apokalypsis ezen leírása csak a szerző képzelődése, vagy ha az én magyarázatom képzelődés, akkor az első 6—7. században nem találunk egy olyan napot, amelyen az itt említett bolygók az ég itt megjegyzett helyein voltak láthatók. Nekem azonban akkor nem állott rendelkezésemre a bolygók helyzetéről való kimutatás, csak húsz évvel később volt rám nézve lehető a szükséges számításokat megtenni. Számításomat a Juppiter és Saturnus helyzetére fektettem, miután ezeknek forgási ideje hosszú tartamu. Először kiszámítottam, hogy mely években volt látható a Juppiter a nyilasban, azután azt számítottam ki, mely években volt látható Saturnus a skorpióban. Ezen számítások eredményeit táblában állítottam össze s úgy találtam, hogy ez az eset a 395. év őszén állott be. Következőleg végül megállapítottam, hogy az

apokalypsiszt 395-ben írta a szerző. (A szövegben említett aratás és szüret.) És a napnak a szűz csillagképben való időzése megadja a hónapot, szeptembert és a holdnak a helyzete, mert a hold gyorsan mozog, megadja nekünk a napot magát. Tehát a János megfigyelése Kr. u. 395. év szeptember 30-án történt, egy nappal se előbb, se utóbb.

Az első fejezetben a szerző azt mondja, hogy mindezen itt leírtakat vasárnapi napon látta. Utána számítottam és 395-ben szeptember 30-án tényleg vasárnap volt. Azután utána számítottam a Mars bolygó helyzetét, melyről a 6. fejezetben azt mondja a szerző, hogy a tűzveres ló Perseus alatt volt. És tényleg úgy találtam. Kiszámítottam erre az időre Mercur helyzetét is és én úgy találtam, hogy Mercur akkor a Mérleg csillag közepén volt. Még több csillagászati és történeti megállapításokat hozhatnék fel, de ezek is eléggé meggyőzőek, hogy ezek alapján az apokalypsis megírásának idejét pontosan megállapíthatjuk.

De ki lehetett az apokalypsis szerzője? Hogy a neve János volt, az kétségtelen, de ki ez a János? Úgy látszik nekem, hogy nem lesz nehéz ezt a kérdést is megoldani magából az apokalypsisből, tudva, hogy azt 395-ben írta a szerző. Tényleg a néző személyére vonatkozólag útmutatásokat találunk e könyvben:

1. A szerző neve János.
2. Keresztyén theologus volt és munkáit görög nyelven írta.
3. Kisázsiai lakott.
4. 395-ben szellemi erejének teljes virágzásában volt; nem volt nagyon fiatal, mert úgy beszél, mint tekintélyes ember, de nem volt nagyon öreg sem, mert képzelődési képességének teljes gyakorlottságát megtartotta.
5. Gazdag családban nevelkedett, mert kitűnően ismeri a drága kövek mindegyikének a színét.
6. Rendkívül ékesszóló volt, habár ázsiai sajátosságokkal a nyelvben, amint ez látható a könyvnek sok helyéből.
7. Kitűnően tudta a csillagászatot és korának minden tudományát.

De a régi korban az ékesszólók és szerzők nem nagyon gyakoriak voltak. De találunk mégis egyet, ki mindezen követelményeknek megfelel s így szükségtelen másokat keresni. Ezért én a csillagászati számításom után megkezdtem a keresztyénség első 4 századának a történetét tanulmányozni és úgy találtam, hogy 395-ben megtaláltam azon jeles férfit, nevezetesen antiochiai Jánost, az aranyszájúnak nevezettet. (Johan Antiochia. orbusa Kriozstomo.) Ő 395-ben 40—50 év között volt. Ez előtt Antiochiában ellen pap volt és így könnyen lehetett Patmos szigetén. Egy évvel később, az általunk kiszámított időpont után, midőn az ő mennydörgő jövendölésének már a közönség közt el kellett terjedni és mindeneket megfélemlített, elfogják őt, elvitték őrizet alatt Konstantinápolyba és erőszak

kal konstantinápolyi patriárává tették, hogy minden ott levőt megmentsen a fenyegető szerencsétlenségtől. (Ő t. i. megfigyelése után 1260 nap multára jövendölte meg a világ végét.) Ott ő mennydörgést és villámlást szórt a bizanci császárra és papságra, de megengedtek neki mindent az 5. század kezdetéig, mielőtt jövendölése szerint el kellett jönni a földre Krisztusnak. De Krisztus nem jött el s íme Jánosra támadnak a hatalmasok, vallásiak és államiak. Helyéből kiteszik és elítélik azon ürügy alatt, hogy megsértette a vallást és a birodalmat, néhány év alatt egyik helyről a másik helyre küldözgették számkivetésbe mindig messzebbre, míg végre meghal.

Életrajzában is minden azt mutatja, hogy ő volt az apokalypsis szerzője. Hogy miért vették el tőle ezt a könyvet a következő 5. században és adták tulajdonul más egyének és más századnak, a hamis okmányok egész sorát gyártván e célból, azt oldják meg a történészek. Itt az én kutatásom csillagászati részének az igazságát állíthatom a legerősebben.

Bármily tetszetősnek lássék is ez az elmefuttatás, a mi szempontunkból tudományos tréfánál nem egyéb, mivel a János apostol Jelenések könyvének, az Apokalypsisnek a hitelességét (authentiáját) elismerte többek között Ephraem (megh. 373) és Athanasius (kb. 293—373); még előbb könyvet írt róla a II. század második felében Melito, úgyszintén Hippolytus (160/170—235 kb.); több ízben említi Eusebius 260/265—339/340); idézi belőle Justinus (103/114—162/168), Irenaeus (megh. kb. 193—211), Alexandriai Kelemen (kb. 150—215), Tertullianus (150/160—220/230), Origenes (kb. 182—251), Alexandriai Dionysius (190/200—264/265). Ha a műből vett belső érvek nem bizonyítanak is az I. századból való származását, az itt jelölt egyházi írók adatai nyilván rácafolnak a 395. évben való keltezésre. Így az egész cikk az elmének olyan játéka, mint a M. E. K. Diákszövetség kiadásában, Dr. Antal Géza fordításában megjelent Napoleon mythosz.

Irodalmi szemle

A Debreczeni Lelkészi Tár 10. számában a Theologiai Értesítő Csánki Benjámint egyetemi tanár „A keresztyén erkölcsstan történelmi háttéré, fejlődése és problémái” c. tartalmas értekezésének első részét adj a keresztyénséget megelőző erkölcsstan ismertetésére A CXXIII—CXXXII. lapokon a buddhizmus, a CXXXII—CXXXVIII. lapokon a görög-római erkölcsbölcsesek ismertetése olvasható. A beszédek és imák c. részben Baráth Imrétől, Bodor Jánostól, Bokor Sándortól, Kelemen Gyulától, Porzsolt Ferencről és Rédei Károlytól olvasható egy-egy sikerült, részint eredeti, részint átdolgozott beszéd. A folyóirat előfizetési ára egész évre 22 korona, kiadója Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala Debreczen. Ajánljuk olvasóinknak.

Az Igehirdető Nagybanján megjelenő, közismert folyóirat decemberi füzeté hat adventi (szerzőik: Vincze Elek, Kirchknopf Gusztáv, Dr. Tóth Lajos, Debreczeni

István, Beyer Fülöp (Csernák Béla.), két karácsony, (szerzőik: Duszik Lajos, Erdélyi Imre) és egy ó-év esti (irta Révész János) egyházi beszédet tartalmaz. Ára 2 K 60 fillér. A folyóirat egész évi előfizetési díja 24 K. Az értékes folyóirat ebben az évben fejezte be szép pályafutásának tizenharmadik esztendejét. Ez idő alatt megjelent benne 1160 beszéd, több imádság, kisebb melléklet, ezenkívül adott 17 külön füzetet. A beszédek-ből 801 eredeti, 359 fordítás vagy átdolgozás és pedig 245 német, 44 francia, 44 angol, 17 norvég, 6 dán, 2 hollandus, 1 cseh eredetiből, 681 beszéd református szerző műve, 479 evangélikus szerzőé. Írói tiszteletdíj fejében 12 362 koronát fizetett ki 13 év alatt 124 munkatársnak, kik között 83 református, 41 evangélikus lelkész, illetőleg lelkészjellegű professzor. A buzgó szerkesztők: Soltész Elemér református és Révész János evangélikus lelkészek méltán remélik a munkatársak és előfizetők további támogatását.

Halottaink.

Bereczky László makó-újvárosi és **Baranyi Lajos** kakszentmártoni lelkipásztor atyánkfiai hetekkel ezelőtt elhunytak. Elhalálzásukról csakis most értesültünk. Bizalommal kérjük a környékbeli kollegákat, hogy e két halálesetről bővebben értesíteni sziveskedjenek. Református Sionunk mindkét pásztor elhunytával érzékeny veszteséget szenvedett.

Boros Jenőné szül. Molnár Irénke, Boros Jenő szatmári lelkipásztortársunk ifjú felesége másfél évi boldog házasság után október hó 16 án két napi szenvedés után jobblétre szenderült. A járvány erősen megtámadta Boros Jenőt is, ő azonban egy hónapi betegség után már jobban van. Az Úr legyen vigasztalója a megpróbáltatás elhordozásában.

Veress Lajosné szül. Litteczky Margit, Veress Lajos szatmári kántor felesége szintén spanyol betegségben halt meg október hó végén.

Lecsméri Hajdu József nyugalmazott rektor, munkás és fáradhatatlan életének 74. évében november hó 1-én csendesesen elhunyt. Gyermekei, unokái és rokonai és az egész vadászi gyülekezet, melynek tagjai évtizedek óta a keze alól kerültek ki, hálás kegyelettel hantolták el s őrzik emlékezetét.

Takács János tiszauzi kántor-tanító életének 38. tanítói működésének 15. évében hat napi szenvedés után a pusztító kór áldozata lett. A tiszauzi gyülekezet és község kiváló szorgalmú és szép sikerrel működött derék tanítóját veszítette el benne.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék.

Az egyházkerületi közgyűlés, rendes bírósági ülés, esperesi értekezlet bizonytalan időre elhalasztott.

Az országos református tanács, melyről lapunk előző számában már megemlékeztünk, csakugyan megalakult *Haypál* Benő budai lelkész elnöklésével s az ország reformátusaihoz intézett felhívást bocsátott ki. Ezt a felhívást a Prot. egyh. és iskolai lap közli, azzal a kéréssel, hogy mindegyik református sajtó organum vegye át. Minthogy a lapot közvetlenül lap zárta előtt

vettük kézhez, ez alkalommal lehetetlen a kívánságnak eleget tenni, sőt a felhívásban közölt programot ismertetni is. Annyit azonban már is megjegyezhetünk, hogy a programnak legnagyobb része olyan kívánság, melyet a mi lapunk évek óta — legalább is mióta a mostani vezetés alatt áll — hangoztatott és megvalósítandónak tart.

Némethy Károly belügyi államtitkár, hevesnagy-kunsági egyházmegyénk gondnoka, mint a fővárosi lapokból olvassuk, hosszabb szabadságra megy s aztán nyugdíjba vonul. Benne kiváló tehetségű, példás szorgalmú, páratlan munkabírású s ez idő szerint legrégebb és köztisztelt tisztviselője hagyja el a belügyminisztériumot.

A protestáns püspökök államsegélye ügyéről kemény cikk jelent meg egyik fővárosi lapban. Utánna járunk a dolognak s hitelös adatok alapján a következőket közölhetjük. Még 1913 január havában Baltik Frigyes ág. ev. püspök megkeresése folytán Antal Gábor református konventünk akkori lelkészi elnöke kérdést intézett a református püspökökhöz, hajlandók volnának-e a mindkét evangéliomi egyházat közösen érdeklő ügyekben az ágostai hitvallású egyház püspökeivel együtt közös értekezletet tartani. Igenlő válaszuk folytán 1913 februárban közölte a közös értekezleten tárgyalandó s Geduly Henrik ág. hitv. ev. püspök által összeállított ügyek sorozatát, melyen a protestáns püspökök javadalmának kérdése is szerepelt. Az ugyancsak 1913 év tavaszán megtartott értekezlet abban állapodott meg, hogy az 1848. XX. t.-cikk végrehajtásával kapcsolatban a protestáns egyházak püspökei számára az államtól megfelelő javadalom rendezést kíván s e megállapodását az akkori kultuszminiszterrel közölte is. Az ügy aztán a kultuszminisztériumban teljes öt éven át aludt s csak ez év július havában értesítette Zichy János kultuszminiszter konventünk *világi* elnökét, hogy a két evangéliomi egyház püspökei részére 20—20 korona állami kiegészítést és 10 ezer korona háborús segélyt engedélyez, oly módon, hogy ez az 1848:XX. t.-cikk végrehajtása címén adandó összegbe betudandó lesz. Azóta sem a konventnek, sem — legalább nálunk — az egyházkerületnek gyűlése nem lévén, ez a tény ott bejelenthető nem volt. A püspökök ezt a fizetékiegészítési összeget az államtól mindannyian fel is vették, épúgy, mint ahogy felvették a lelkészek is az államtól szintén pusztá kormányrendelettel adott korpótlékot és ruhasegélyt, vagy a tanárok az ugyancsak rendeleti úton engedélyezett fizetékiegészítést és háborús segélyt.

Forradalmi hangulat Debreczenben. A diadalmas forradalom, mely most már természetszerűleg az elért eredmények fennmaradását biztosítani s ennek érdekében a jó rendet fenntartani törekszik, kedvet adott bizonyára országszerte sok apró forradalomra. Debreczenben is volt alkalmunk néhány ilyen kis forradalmat végig nézni. Pénteken este — tíz óra tájban — a vasúti munkások egy küldöttsége hívta fel Márk Endre polgármestert, hogy adja be lemondását. Hétfőn délután a debreczeni egyház presbiteriuma határozta el, hogy helytelennek tartja az egyházkerületi elnökök ismert körlevelének kibocsátását. Kedden a hármashonvédek kívánták a tisztai rangjelzések eltávolítását. Mindez persze némi izgalommal járt, az utóbbi eset riasztó híreket is okozott, melyek miatt a gyermekeket is hazaküldték az iskolából. Pedig hál' Istennek nem volt semmi baj. Legnyugodtabb lefolyású a debreczeni tanári kör kis forradalma volt, melyben — miután a nagy érdemű

Dóczy Imre az elnökséget továbbra nem vállalta — elnökké Gulyás Istvánt választották és azután bizalmatlanságot szavaztak az országos tanáregyesület elnökségének.

Magyarország protestáns egyházai — hír szerint — a holland kormányhoz, továbbá a protestáns államférfiakhoz, Lloyd-George angol miniszterelnökhöz, Wilson elnökhöz, az angol királyhoz jegyzéket intéztek, amelyben négymillió protestáns nevében védelmet kérnek az ország szétdarabolása ellen. Ha Magyarország délkeleti részét elszakítják, 1.200.000 embert veszít a magyar protestáns egyház és életerejét is elveszti.

Segély a nyugalmazott lelkészek és özvegy lelkésznék s azok arvai részére. Az őszi zsinat 104. sz. a. kelt meghatalmazása alapján a lelkészi nyugdíjintézeti végrehajtó bizottság 4526—918. sz. a. úgy intézkedett, hogy az országos nyugdíjintézetből ellátást nyerő nyugalmazott lelkészek 500—500 K. az özvegy lelkésznék 400—400 K. és az árvák 100—100 K. háborús segélyben részesüljenek. A segély felvehetésére szolgáló nyugtalanok szét vannak küldve, amelyek a II-ik fokozat szerint, okmány bélyeggel látandók és látamozandók az illetékes lelkészi hivatal által és kifizetés végett beküldendők az egyházmegyei pénztári hivatalhoz (pénzkezelőhöz). Az országos nyugdíjintézetből ellátásban nem részesülő nyugalmazott lelkészek pedig egyenként 600 korona, az özvegy lelkésznék fejenként 500 korona rendkívüli segélyben részesülnek. Az utóbbi segélyezettek annál az esperesi hivatalnál jelentsék be igényüket, amelyik egyházmegyében a lelkész utójára szolgált. Ezeknek a jelentkezése azért szükséges, mert a konventi irodában ezek eddig nem lehettek számon tartva.

Tökesegegy-kölcsönök. A 82—918. konventi végzéssel engedélyezett tökesegegy-kölcsönök folyósíthatása céljából a szükséges nyomtatványokat megfelelő információval a kollégiumi pénztári hivatal szétküldte. A pontosan kiállítandó iratok (a kötelezvény II. fokozatú bélyeggel szerelendő fel, a bélyeg a kötelezvény első sorában a kipontozott helyre ragasztandó fel) a küldött utasítás szerint az esperesi hivatal közvetítésével a ft. püspöki hivatalhoz (és nem a pénztárhoz) juttatandók. Kérjük az utasítások pontozatainak gondos figyelemben való részesítését.

Helyreigazítás. Lapunk múlt száma 382. lapjának baloldali hasábján alólról a 3. sorban említett Nagy István nem Nagy István *tábori*, hanem Nagy István *kisújszállási* lelképásztor. Általában amely dolgozatok mostanában Nagy István névvel megjelentek, azokat Nagy István kisújszállási lelkész írta.

Pályázat

az anarcsi református egyháznál II-od tanítói állásra. Fizetése: egyház pénztárából évnegyedenként 100 korona stórvényszerű államkiegészítés. Modern szép lakás, 500 □-öl kerttel. Állomás helyben, város 4 kilométer.

Kötelessége: az iskolaszék által kijelölt osztályok vezetése, belmisziói munkákban való közreműködés. Pályázhatnak férfi és nőtanítók. Pályázati határidő december hó 10. Állás választás után elfoglalandó.

Iskolaszéki elnök.

Debreczen város és a Tiszántuli ref. egyházker. könyvnyomda-vállalata.

Megjelentek !!

WOLHYNIÁBAN.

Írta Göde Lajos, szekszárdi ref. lelkész.
Ára 6 korona 50 fillér.

Papi dolgozatok X. kötet.

Alkalmi egyházi beszédek. Írta Jánosi Zoltán.
Ára kötve 10 korona.

IMÁDSÁGOK.

Bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre.

Írta: F. Varga Lajos.

I-ső kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona

II-ik kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona
Pertóra egy-egy könyvre 50 fillér küldendő.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irodalmi könyvkiadóhivatalában
DEBRECZEN.

A „HANGYA”



a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozzalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők utbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelekében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összforgalma 80.000.000 korona volt. ↔



Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági berendezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbb tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.